

The background of the poster is split diagonally from the top-left to the bottom-right. The upper-left portion is a solid blue color, while the lower-right portion is a bright yellow color with a fine, diagonal hatching pattern. A large, solid dark blue circle, resembling a sun or moon, is positioned in the upper right, partially overlapping the yellow background. A dark blue silhouette of a person is shown in the lower right, reaching up with both arms to touch the bottom edge of the large circle. The person's legs are bent, suggesting a jumping or climbing motion.

ACIPS

Association Alumni of the Centre for
Interdisciplinary Postgraduate Studies

CIVILNO
DRUŠTVO

IZBORI 2006:

**DA LI JE BILO
UZALUD?!**

CIVILNO
DRUŠTVO I
IZBORI 2006:

**DA LI JE BILO
UZALUD?!**

Sarajevo, 2007.

Civilno društvo i izbori 2006: Da li je bilo uzalud?!

Izdavač:

Asocijacija Alumni Centra za interdisciplinarne
postdiplomske studije (ACIPS), Zmaja od Bosne 8, 71 000 Sarajevo

Za izdavača:	Ivan Barbalić
Istraživač:	Nedim Muhedinović
Konsultant:	Sanel Huskić
Koordinator projekta:	Zlatan Musić
Lektorica:	Mediha Mulahasanović
Dizajn i prelom:	Enes Huseinčehajić
Štampa:	Amos-Graf, Sarajevo
Broj stranica:	41
Tiraž:	500

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

342.8:061.2] (497.6) "2006"

CIVILNO društvo i izbori 2006. : da li je bilo
uzalud?! / [istraživač Nedim Muhedinović]. -
Sarajevo : ACIPS, Alumni centar za
interdisciplinarne postdiplomske studije, 2007. -
40 str. : ilustr. ; 21 cm

ISBN 978-9958-9187-3-5

COBISS.BH-ID 16135174

Sadržaj

1. Uvod	8
2. Pregled projekata	9
3. Politički faktori odlučivanja i nevladin sektor	15
4. Nvladin sektor i percepcija građana	23
5. Saradnja između NVO-a i njihova percepcija o samima sebi i svojoj sposobnosti	26
6. Odnos donatora i nevladinog sektora	32
7. Zaključak i preporuke	36

APSTRAKT

Ovaj dokument analizira ulogu nevladinog sektora za vrijeme predizborne kampanje 2006. godine, te pokušava da predloži potrebne intervencije unutar sektora kako bi naredna inicijativa imala bolji učinak. U tom kontekstu, istražujemo mišljenja predstavnika organizacija, donatora i političkih stranaka. Konačne preporuke pokazuju da uspjeh ovakve intervencije prvenstveno zavisi od dugoročnih temelja održivosti i legitimnosti sektora, te kvalitetne komunikacije između spomenutih subjekata procesa. No, prije svega, uspjeh intervencije će ovisiti o tome šta je definirano kao konačni cilj. A to je predmet velike debate.

1. UVOD

Na općim izborima 2006. godine primjetno je povećano aktivno angažiranje organizacija civilnog društva. Programi i aktivnosti na nivou cijele države bili su brojni u odnosu na prethodne izbore i, u većini slučajeva, finansirali su ih strani donatori. Cilj ove studije je da sumira i ocjeni te aktivnosti, kao i da predloži preporuke u vezi sa radom civilnog sektora koje bi pomogle u budućem radu i angažiranju nevladinih organizacija na predizbornim kampanjama i izborima.

Studija je podijeljena u pet poglavlja. Prvo poglavlje odnosi se na pregled aktivnosti organizacija koje su učestvovala na izborima 2006. godine. Odnos civilnog društva i političkih subjekata te političko profiliranje i orijentacija nevladinog sektora, analizirano je u drugom poglavlju. U trećem dijelu istraživanja razmatra se percepcija građana o nevladinom sektoru i njihovom angažmanu za vrijeme izbora. Saradnja između nevladinih organizacija te samoanaliza nevladinog sektora (percepcija o sposobnosti za šire i profesionalnije djelovanje) analizirana je u četvrtom poglavlju. Odnos nevladinog sektora i donatora razmatran je u petom poglavlju studije. Na kraju su dati zaključci i preporuke.

U svrhu kreiranja ove analize korištene su primarne i sekundarne metode istraživanja. Okosnica primarnog istraživanja su semistrukturirani intervjui te mini ankete (razgovori sa donatorima; mini anketa i razgovori sa relevantnim parlamentarnim strankama: SDP, SDA, HDZ, Stranka za BiH, SDS, SNSD, PDP, Narodna stranka Radom za boljitak;¹ razgovori sa predstavnicima nevladinih organizacija i pokreta: DOSTA, CCI, CPCD, OIA, GROZD, ICVA, ACIPS).² Sekundarno

1

Anketa je upućena i HDZ 1990. i HSP Đapčić-Jurišić ali ove stranke nisu odgovorile.

2

Rezultate anketa sa nevladinim sektorom trebalo bi uzeti s rezervom. S jedne strane, analitički dio

istraživanje je obuhvatilo istraživanje publikacija i dokumenata koji se odnose na izbore 2006. godine. Kvalitativni i kvantitativni podaci iz mini ankete (32 pitanja), upućeni nevladinim organizacijama, također su korišteni u analizi.³

Na osnovu analize istraživačkog tima ACIPS-a, utvrđen je niz nedostataka koji se odnose na učešće civilnog društva u aktivnostima koje su u vezi sa izborima iz 2006. godine. Osnovni problem je da civilno društvo nije jasno postavilo svoje ciljeve. Sredstva su potrošena a nije se postigao željeni utjecaj.

2. PREGLED PROJEKATA

Na izborima 2006. godine civilno društvo se prvi put aktivnije i intenzivnije uključilo u predizbornu kampanju.⁴ Uz pomoć stranih donatora, ali djelimično i samostalno, provedeni su mnogi projekti i aktivnosti (**Tabela 1**).

Većina programa bila je usmjerena ka animiranju građana, posebno mladih, da se aktivnije uključe u politički život društva i izborni proces. Mnogi projekti bili su posvećeni edukaciji i informiranju, kako građana tako i političkih faktora. Aktivnije uključivanje nevladinog sektora dalo je novu kvalitetu predizbornoj kampanji.

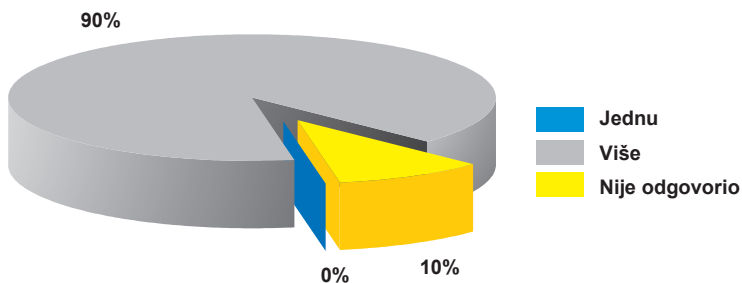
anketa je ograničen zbog malog uzorka; a s druge strane, primljeni odgovori mogu biti indikativni za stavove i trendove koji vladaju među NVO-ima u BiH.

³ Upućeno na adrese preko 100 organizacija, dobijeno 30 odgovora.

⁴ <http://www.delbih.ec.europa.eu/?akcija=clanak&CID=33&jezik=2&LID=52>, studija Delegacije Evropske komisije u BiH, Mapping Study of Non-State Actors (NSA) in Bosnia-Herzegovina

Tabela 1

Koliko ste imali aktivnosti u vezi sa izborima 2006.?

GROZD

GROZD je najveća mreža nevladinih organizacija, formirana u svrhu aktivnog uključivanja građana u predizborne aktivnosti i političke procese. Počeo je sa svojim djelovanjem u decembru 2005. godine, u saradnji sa donatorima kao što su IRI, Holandska ambasada, OSCE i drugi. Jezgro organizacije činili su: Centar za promociju civilnog društva (CPCD), Centar civilnih inicijativa (CCI), ALDI i Transparency International (TI). Kasnije se GROZD-u priključilo preko 200 organizacija civilnog društva.

Tokom 2005. godine su urađena istraživanja koja su pokazala da nevladin sektor ne predstavlja bitan faktor u političkom životu BiH, niti ima naročito pozitivan imidž među građanima.

U decembru 2005. godine najavljeno je održavanje tribina u cijeloj BiH - kako bi se definirale tačke koje većina građana smatra prioritetnim problemima koje bi trebalo da rješavaju politički faktori odlučivanja. Izdvojeno je 12 tačaka koje su bile osnova za stvaranje **Građanske plat-**

forme. GROZD je dobio sredstva od stranih donatora i putem konkursa ih je dodjeljivao civilnom društvu.

STVARANJE GRAĐANSKE PLATFORME

Početkom 2006. godine fokus je bio na održavanju okruglih stolova širom BiH, za kojima se razgovaralo sa građanima i predstavnicima nevladinog sektora o tačkama koje će biti osnova za **Građansku platformu**. Radilo se na okrupnjavanju GROZD-a i uključivanju novih partnera u rad. U mjesecu martu osnivanje su lokalne organizacije GROZD-a širom BiH, a u maju je usvojena **Građanska platforma**, koju je podržalo preko 400 predstavnika nevladinih organizacija. Nakon toga, **Platforma** je ponuđena građanima na potpisivanje. Do mjeseca jula prikupljeno je skoro 200 hiljada potpisa i **Građanska platforma** je upućena na potpisivanje svim političkim partijama koje su se kandidirale za izbore 2006. godine. GROZD je objavio da je od 47 stranaka njih 36 potpisalo **Građansku platformu**. Do perioda pred izbore prikupljeno je 500 hiljada potpisa građana iz cijele BiH.

Skoro svi projekti GROZD-a bili su fokusirani na izbore (95%). Projekti su imali tri cilja:

- povećanje učešća građana na izborima,
- pritisak, odnosno, kritički osvrt na stranke i institucije vlasti,
- jačanje imidža nevladinog sektora.

Ilustracija 1: KONFUZIJA

Pojedine inicijative nevladinih organizacija imale su sve elemente kampanja političkih stranaka. I GROZD i DOSTA izlazili su u javnost sa prepoznatljivim simbolima na zastavama, organizovana su okupljanja građana, koncerti i javne tribine. Njihovi predstavnici su nastupali u emisijama sa svojim platformama te često ubjedljivije od političara izlagali svoje planove. Prizivale su se promjene. U dobroj mjeri, ovi pokreti su uspjeli mobilizirati građane iza sebe. No, sve do trenutka kada je trebalo ubaciti glasački lisitić u kutiju. Ni jedan od pokreta nije rakao ni za koga ni protiv koga glasati.

Na jednom od skupova, popularni mladi pjevač počeo je redom psovati političare. No, kada je izlistao i one na vlasti i one u opoziciji, prisutni su mogli osjetiti samo konfuziju. I to je slikovit primjer velike količine mobilizirane energije, koja je u ključnom trenutku otišla u vjetar. Da li je tako nešto potrebno ponoviti i naredni put?

POSTIZBORNE AKTIVNOSTI GROZD-A

Postizborno djelovanje GROZD-a bazira se na praćenju i analizama rada izabranih dužnosnika, posebno u vezi sa temama iz **Građanske platforme**. Monitoring obavljaju posmatrači delegirani na svim parlamentarnim razinama. GROZD će djelovati kroz saopćenja fokusirana na rezultate monitoringa o rješavanju prioritarnih problema, pobrojanih u 12 tačaka **Građanske platforme**. Na njihovo

provođenje obavezale su se skoro sve partije koje danas čine vlast u oba entiteta BiH.

OIA

Omladinska informativna agencija (OIA) u saradnji sa Fondom otvoreno društvo BiH, realizira više programa. OIA nije nastupila kao dio GORZD-a, zbog razmimoilaženja u načinu vođenja aktivnosti. Njihovo djelovanje primarno je usmjereno ka mladima. Projekte koje provodi GROZD su smatrali dobrim, ali jednoobraznim. Nisu bili primarno urađeni za mlade ni usmjereni ka njima - koji su njihova ciljna grupa. Pokušali su uspostaviti saradnju sa GROZD-om kako bi zajednički distribuirali svoje promotivne materijale ali, iako su dijelili iste ciljeve, nisu se uspjeli sporazumjeti. Projekte su izvodili u saradnji sa oko 200 lokalnih partnerskih organizacija, sa kojima su uspostavili saradnju tokom svog ranijeg djelovanja. Te aktivnosti bile su usmjerene ka mladima i animirale ih da izađu na izbore. Pored toga, objašnjavali su i način funkcioniranja političkih procesa. Kriteriji za dodjelu sredstava za projekate nisu bili tenderski, nego geografska distribucija - kao i ranija mapiranja kojima se pratila aktivnost i snaga pojedinih organizacija. Od početka 2006. godine, OIA je sa Fondom otvoreno društvo BiH imala potpisan sporazum koji se odnosio na konkretnu kampanju.

ACIPS

ACIPS je u oktobru objavio Analizu predizbornih poruka vodećih političkih subjekata u BiH na izborima 2006. godine. Pored toga, ACIPS je provodio projekat „Stasaj-Glasaj” koji je bio usmjeren ka animiranju mladih da izađu na izbore i glasaju. Projekat je finansirao IRI.

POKRET DOSTA

Pokret DOSTA formiran je kao neformalna grupa građana - koja nije registrirana kao organizacija i koja nema formalnu strukturu. Zbog toga se ne može govoriti o projektima, već o aktivnostima koje je pokret organizirao. Njihove predizborne aktivnosti bile su fokusirane na mobiliziranje građana i usmjeravanje pažnje javnosti na ključna pitanja u društvu. Sami izbori i njihovi rezultati nisu im bili prioritet. Aktivno su sarađivali sa GROZD-om ali i drugim organizacijama na terenu. Djelovanje je prvenstveno bilo u službi građana i iskoristili su predizbornu aktivnost da bi na dnevni red stavili pitanja koja su, prema njihovom mišljenju, bitna za društvo. Smatraju da je njihova primarna uloga angažiranje javnosti, a da bi partneri ljudima u vlasti trebalo da budu pojedinci ili organizacije koje imaju potrebnu stručnost.

Pored ovih, niz drugih organizacija imale su projekte koji su se odnosili na izbore. Uglavnom su to bili projekti usmjereni ka obavješćavanju posebno mladih, ali i šire javnosti, o funkcioniranju izbornog i političkog sistema, podizanje njihovog interesovanja za političke procese, kao i programi fokusirani na educiranje političkih stranaka. Aktivnosti projekata usmjeravale su se i ka raznim vrstama monitoringa, kako medijskih kampanja tako i političkih partija.

IRI

Većina projekata Međunarodnog republikanskog instituta (IRI), koji je raspoređivao sredstva USAID-a, bili su usmjereni ka animiranju mladih da glasaju. Fokusirali su se i na nezaposlenost, korupciju i nadgledanje izbora. Sarađivali su sa 20 organizacija, od kojih je većina izvršila obaveze iz projekata. Neke organizacije, iako su završile aktivnosti za koje su dobile sredstva, nisu pokazale dovoljnu kompetentnost za učestvovanje u budućim projektima koje finansira IRI. Sa organizacijama koje su pokazale potrebnu profesionalnost i potencijal, IRI je nastavio saradnju i trenutno realizira osam projekata.

3. POLITIČKI FAKTORI ODLUČIVANJA I NEVLADIN SEKTOR

Prvi segment kojim ćemo se baviti, jedan je od važnijih za rad civilnog društva, a to je odnos političkih stranaka i nevladinog sektora.

Odnos društva i političkih faktora, od početka tranzicije ka demokratiji u BiH, bio je pun proturiječnosti. Za razliku od drugih tranzicijskih zemalja BiH nije imala tradiciju demokratskog društva. Demokratske promjene u BiH nisu proizašle iz djelovanja jakog civilnog društva i nevladinog sektora, nego iz političkih subjekata. Tranzicija ka demokratiji se desila odozgo ka dolje, a ne obratno, kako bi bilo prirodno. Upravo kada se civilno društvo počelo stvarati, nakon prvih demokratskih izbora, izbio je rat. Civilno društvo nije imalo vremena da se razvije. Nakon rata, pod utjecajem stranih organizacija, civilno društvo i nevladin sektor počinju se stvarati i razvijati. Zbog takvog načina tranzicije društva, geneze nastanka nevladinog sektora kao i slabosti civilnog društva, primjetan je odnos pun kontradiktornosti i suštinskog nerazumijevanja uloga između političkih faktora i nevladinog sektora.

MOSTAR

U organizaciji Transparency International BiH jučer u Mostaru i Banjoj Luci predstavljena Studija percepcije korupcije u BiH

Bosnu i Hercegovinu ujediniła korupcija

Korupcija je, poslije nezaposlenosti, danas najveći problem u BiH, a ogleda se ponajviše u sukobu interesa dužnosnika ili javnih službenika, te primanju mita, u koji je uključena većina njih

Foto: Viktor Marinko

Na istovremenim konferencijama za novinare, koje su se počele u organizaciji Transparency International BiH održane u Mostaru i Banjoj Luci, predstavljena je Studija percepcije korupcije u BiH, koja je rezultat temeljitog istraživanja javnosti provedenog tijekom veljače i ožujka ove godine na reprezentativnom uzorku iz svih dijelova zemlje. Transparency International BiH djeluje kao nevladina organizacija od veljače 2001. s ciljem ukazivanja na fenomen korupcije, sustavnog rada u borbi protiv iste, te promocije javnog i odgovornog rada vlasti.

Nezaposlenost i korupcija - najveći problemi u društvu

Studijom, koju je financirala Europska unija, htjelo se ukazati na najveći problem u BiH danas i to u razdoblju kada se predviđena kampanja izabuktava, upravo s ciljem da se borba protiv korupcije istakne u političkim aktivnostima. TI BiH je u sklopu Studije poslušao i okvirnu strategiju borbe protiv korupcije, predstavivši se kao ujedinjena fronta

građana BiH u njezinom suzbijanju. Studija percepcije korupcije u BiH, najobrobnija analiza te vrste od objavljivanja dječješkog Svjetske banke u 2002., ukazuje na kontinuiranu široku rasprostranjenost korupcije, goman/kanja reformi, slabu pravnu državu i općenito nepovjerenje u institucije vlasti na svim razinama.

Svatom četvrtom građaninu policajac i liječnik tražio mito

Emir Dikić, predstavnik Upravnog odbora TI BiH, je na konferenciji u Mostaru zaključio da je mito široko institucionalizirano i da je svakom četvrtom građaninu samo u

posljednjih godinu dana mito tražio i policajac i liječnik. Ističe i to da su pri tome bogatije slojevi daleko manje izloženi plaćanju mita, kao i negativnim efektima korupcije, te kažu ta pojava, tako je vlast u Federaciji BiH relativno korumpirana, više pogada stanovništvo u Republici Srpskoj. "Štaviše vlast nije u stanju zaštititi građane, jer je upitnog stupnja nezavisnosti, umjesto da je ključni čimbenik pravo odgoja pravne države. Dokaz do daljine svedoči kako privrednih tokova, tako i društvenog morala, a BiH ostaje pošten neatraktivna za strani kapital i liru političke integracije", navodi Emir Dikić.

Jelena Dolapović

Za vrijeme predizborne kampanje, nevladine organizacije su pokušavale dobiti obećanja političkih stranaka u vezi sa onim što bi poduzele kada bi došle na vlast. No, godinu dana nakon izbora jasno je da je skoro nemoguće jednu od stranaka smatrati odgovornom za neko određeno pitanje. Razlog je jednostavan - na vlasti nije stranka - na vlasti je koalicija.

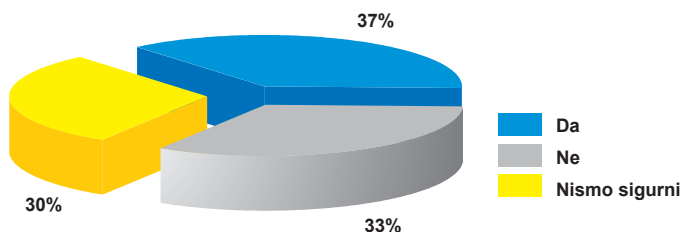
Ovo naizgled banalno pitanje, sasvim je bilo zanemareno u predizbornom periodu. Stranke ni na koji način nisu bile obavezivane da se izjasne o svojim koalicijskim strategijama i principima. Kao rezultat, mogle su slobodno da stvaraju koalicije neistomišljenika, i da dugoročno svaku odgovornost „svaljuju” na nekog od koalicijskih partnera.

Nevladin sektor insistirao je na značaju predizbornih programa partija. Na kraju smo dobili neočekivani rezultat - koaliciju bez programa. Iz ovog iskustva je važno izvući zaključke.

Na pitanje da li bi NVO-i trebalo da imaju jasniju političku orijentaciju i da otvoreno podrže stranke koje su svojim djelovanjem bliske ciljevima za koje se zalažu, dobijamo podijeljene odgovore (**Tabela 2**). Trećina - 33,3% anketiranih smatra da ne bi trebalo da imaju jasniju političku orijentaciju u svome radu, 30% nije sigurno, dok 36,7% smatra da bi trebalo da imaju jasniju političku orijentaciju. Kontradiktornost se može vidjeti u odgovoru na pitanje o potrebi organizacija da kroz svoje projekte postavljaju jasnije političke ciljeve: 66% upitanih odgovorilo je pozitivno.

Tabela 2

Da li bi nevladin sektor trebalo da ima jasniju političku orijentaciju (otvoreno podržati političke opcije koje su u svojim djelatnostima bliske ciljevima za koje se NVO zalažu)?

Iako 66,7% ispitanih tvrdi da su njihovi kontakti sa političarima bili pozitivni, a tek 26,7% da je njihovo iskustvo sa političarima negativno, zanimljiv je podatak da - o pitanju koje se odnosi na podršku lokalnih vlasti njihovim projektima - 46,7% ispitanika tvrdi da ili nisu imali podrške ili su bili ometani.

ODNOS POLITIČKIH STRANAKA PREMA RADU NVO-A

U odnosu političkih stranaka prema radu NVO-a, kao i konkretno u odnosu prema angažmanu nevladinih organizacija u predizbornoj kampanji za izbore 2006. godine i njihovom angažiranju u postizbornom periodu, možemo primjetiti ambivalentan odnos.

Stranke tvrde⁵ da imaju dobar i pozitivan odnos prema radu nevladinog sektora, kao i da je nevladin sektor potreban korektiv i partner u radu. Ipak, iz njihovih odgovora može se zaključiti da postoji želja da se nevladine organizacije prvenstveno bave apolitičkim te lokalnim projektima. Drugi zaključak, koji se nameće, je spremnost političara da sarađuju sa nevladinim sektorom, ali ne i spremnost

⁵ Istraživanje, u vidu ankete sa 9 pitanja i razgovora, obavljeno sa predstavnicima svih relevantnih parlamentarnih stranaka u BiH (SDP, SDA, SBiH, SDS, SNSD, PDP, NSRB, HDZ-HSP i HDZ 1990. nisu odgovorili).

za superviziju i kontrolu njihovog rada. Ipak, političari su svjesni da se unutar civilnog sektora profiliraju nevladine organizacije koje su dovoljno jake i sposobne da im se nametnu kao ozbiljni partneri i supervizori, te shvataju promjene u odnosima između nevladinog sektora i političkih faktora odlučivanja do kojih će neminovno doći.

Mišljenje stranaka je da je rad nevladinog sektora, tokom izbora 2006. godine, bio pozitivan i korigirajući te da je imao utjecaja na građane. Također, smatraju da su određene nevladine organizacije podržavale određene političke opcije, neformalno - kroz svoj rad i kampanju, te da bi u tom slučaju trebalo da se jasnije politički profiliraju i jasno podrže političke opcije sa kojima imaju zajedničke interese. Preovladava stav da bi nevladin sektor trebalo jasnije da se opredijeli prema strankama, na osnovu programa i zajedničkih interesa. Takav stav djelimično imaju i predstavnici nevladinih organizacija kao i predstavnici nekih stranih donatorskih institucija.

S obzirom na sve jasnije profiliranje kao i jačanje kapaciteta u dijelu nevladinog sektora, političke stranke počinju sve više, mada nedovoljno, da prihvataju organizacije civilnog društva kao partnere i savjetnike u donošenju odluka.

*„NVO-i u RS i FBiH, te na nivou BiH, predstavljaju važan faktor koji utiče na pozitivno usmjeravanje i razvoj politika kako na lokalnom tako i na entitetskom i državnom nivou. Njihov rad je veoma pozitivan i u velikoj mjeri utiče na razvoj kako lokalnih tako i entitetskih i državnih politika usmjerenih ka rješavanju stvarnih potreba stanovništva i unapređenje položaja grupa stanovništva koje se nalaze u stanju socijalne potrebe.“
(Odgovor SNSD-a na naše anketno pitanje: „Kako generalno ocjenjujete rad NVO-a?“)*

Predstavnici političkih stranaka smatraju da GROZD predstavlja djelimično uspješan primjer političkog djelovanja zasnovanog na postulatima civilnog društva. Pokreti GROZD i DOSTA uspjeli su kroz svoje aktivnosti izraziti nezadovoljstvo. Problem je što se kroz ta dva projekta/pokreta nije jasno znalo reći šta su ciljevi. Posebno su bili nespremni da kažu da žele ostvarenje određenih izbornih rezultata (da otvoreno podrže neku političku opciju). Građanima je jasno poručeno da je potrebna promjena, ali nije bilo jasno šta je ta promjena, niti kako doći do nje. Čini se da stranke koje su bile prepoznate kao glavni korisnici takvih poruka to nisu znale, nisu ili htjele, iskoristiti. Nasuprot tome, neke vladajuće stranke uspjele su sebe predstaviti kao alternativu - i postići veliki uspjeh.

Iako su svi sagovornici iz političkih stranaka saglasni da su imali određeni utjecaj na javnost tokom predizborne kampanje, efekat im je bio ograničen. Premda su skoro sve političke stranke potpisale **Građansku platformu** i obavezale se da će se baviti rješavanjem problema istaknutih u njoj, što su svojim potpisima podržali i građani, analize pokazuju da su u predizornoj kampanji tačke iz **Platforme** stavljene na marginu.⁶

⁶ Analiza predizbornih poruka vodećih političkih subjekata u BiH, izbori 2006. godine; ACIPS, oktobar, 2006. god.

Tabela 3
GROZD teme vs. ne GROZD

Ukupni omjer tema iz *Građanske platforme* u odnosu na ostale teme za sve političke subjekte

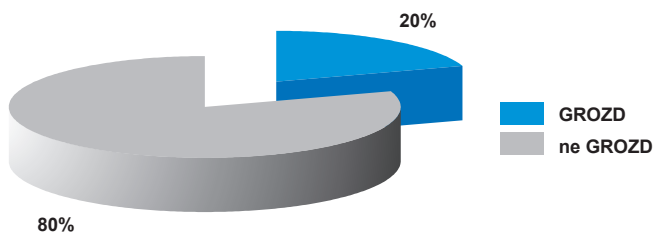
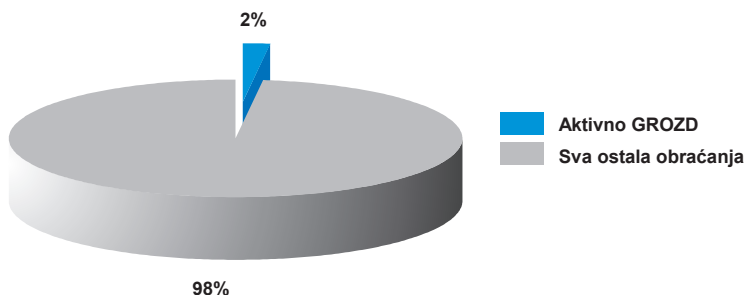

Tabela 4
Konkretna rješenja za GROZD teme vs. ostalo

To se jasno vidi iz **Tabele br. 4** koja pokazuje da su u svojim predizbornim nastupima političari u samo 2% slučajeva ponudili rješenja za jednu temu, ili više njih definiranih u *Građanskoj platformi*. Uzimajući takvo stanje u obzir, naredna faza bi trebalo da bude kontrola i monitoring političkih faktora odlučivanja u provođenju tačaka iz *Platforme*.

Da bi se to lakše postiglo potrebni su veći i dugotrajniji projekti koji bi omogućili kontinuirano djelovanje i utjecaj kao i finansiranje nevladinog sektora. Jedan od osnovnih preduslova je sistemsko rješavanje finansiranja, nezavisno od političkih utjecaja, kako bi se omogućilo nevladinom sektoru samostalno i kontinuirano djelovanje.

Ilustracija 3: Javna podrška političarima - tradicija civilnog društva u SAD-u

Javna podrška političarima (*political endorsement*) je javno objavljivanje koga jedna osoba ili grupa podržava kao kandidata za određenu poziciju.

Na taj način djeluju nevladine organizacije, magazini, pjevači i glumci te druge javne osobe i grupe, a posebno su političarima važni sindikati. I sami sindikati

imaju svoju politiku endorsementa. Tako, naprimjer, Service Employees International Union, koji predstavlja 1,9 miliona radnika, neće podržati jednog nacionalnog kandidata na predsjedničkim izborima u SAD-u, nego će prepustiti svojim podružnicama da odluče ko će biti njihov favorit. Jedan od očitih primjera endorsementa je podrška utjecajnog magazina, Rolling Stone, predsjedničkom kandidatu Johnu Kerryju. U toku predizborne kampanje 2004. godine, na naslovnici je izašla Kerryjeva slika sa člankom kojim ubjeđuje glasače da glasaju upravo za ovog kandidata.

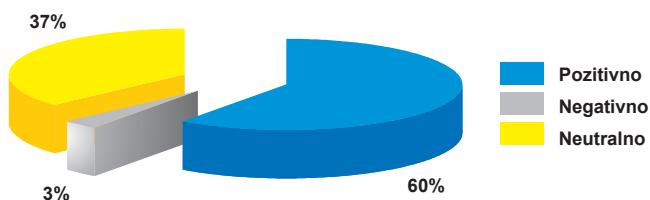
4. NEVLADIN SEKTOR I PERCEPCIJA GRAĐANA

Da bi inicijative nevladinih organizacija mogle postati istinski učinkovite, potrebno je da u javnosti postoji snažna podrška i razumjevanje. Građani, još uvijek - zbog nepostojanja tradicije demokratije i civilnog društva - nemaju dovoljno povjerenja i svijesti o značaju i ulozi organizacija civilnog društva.

Veće nevladine organizacije svjesne su da u očima javnosti nemaju pozitivnu percepciju, te da ih građani vide kao firme čija je svrha da zaposleni zarađuju novac i da se ne bave konkretnim stvarima koje bi imale utjecaj na poboljšanje života građana. Ipak, u većini NVO-a smatraju da se taj odnos postepeno mijenja u pozitivnom smjeru, te da su tome doprinjele inicijative kao što su DOSTA i GROZD.

Naše istraživanje pokazuje da 60% anketiranih organizacija smatra da ih je javnost pozitivno primila, dok 36% njih misli da su primljene neutralno (**Tabela 5**). To pokazuje da su predstavnici većih nevladinih organizacija, koje djeluju na višim nivoima, daleko svjesniji problema percepcije rada nevladinog sektora. U razgovoru sa njima pojašnjeno je da građani do određene granice poistovjećuju predstavnike nevladinog sektora (zbog njihove sve veće eksponiranosti) sa političarima koji u BiH imaju veoma negativan imidž.

Tabela 5
Kako vas je javnost primila?

Svjesni su da je to nuspojava njihovog javnog angažmana, te da mora doći do toga da ih građani sve više percipiraju kao političare. Predstavnici nevladinog sektora smatraju da bi se to moglo spriječiti jačom medijskom prisutnošću u javnosti, te jasnim objašnjavanjem uloge nevladinog sektora u političkim procesima.

"To je kolateralna šteta. Mi smo prošle godine imali oko 300 medijskih nastupa. Sa druge strane stola su nam, uglavnom, bili političari. Običan čovjek kada to gleda kaže: 'Svi su oni isti! Svi su oni negdje daleko!' To je s pravom postavljeno kao teza. Mi smo to prepoznali kao problem, ali nismo imali vremena da se bavimo s tim."
Adis Arapović, CCI

Oko 40% anketiranih nevladinih organizacija smatra da bi im predizborni angažman mogao ugroziti buduće aktivnosti i djelovanje njihovih organizacija. Premda skoro sve anketirane organizacije smatraju da bi trebalo raditi političke projekte i izvan predizbornog perioda (90%), polovina anketiranih ne bi željela imati projekte koji utječu na glasače, u smislu njihove orijentacije "za koga glasati". Postavlja se pitanje: "Kakvu vrstu političkih projekata bi radili?" Prepreku za jasnije shvatanje rada nevladinog sektora predstavlja i njegova neizdiferenciranost i jasnije određenje prema onima koji kreiraju društveno i ekonomsko okruženje.

Ilustracija 4: ŠTA SU PROMJENE?

Inicijative nevladinog sektora prvi put su uključivale i vrlo ozbiljne i promišljene PR kampanje. Ako ćemo prosuđivati na osnovu osvojenog medijskog prostora, onda je ova inicijativa bila nevjerovatno uspješna. No, da li su postojale i kvalitetne poruke i da li su te poruke došle na pravo mjesto? S obzirom da nevladin sektor nije bio spreman da pruži „endorsement“, odnosno jasnu podršku nekoj od stranaka, poruke, poprilično jasne, nisu se odnosile na jasne objekte. Slogani tipa „želimo promjene“ nisu jasno definirali ko predstavlja te promjene.

Paradoksalno, čini se da je kampanja jedne od vladajućih stranaka strateški iskoristila širenje ovakvih poruka kroz medije te pozicionirala sebe kao stranku promjena. Ovakvu tezu teško je dokazati, ali čini se da postoji malo sumnje da su građani na kraju, ipak, mnogo bolje prihvatili ono što su same stranke propagirale.

Može se definirati nekoliko područja koja predstavljaju prepreke za jasnije i bolje shvatanje rada nevladinog sektora u javnosti:

- zatvorenost NVO-a i elitizam u odnosu prema društvu, te svođenje komunikacije i djelovanja na uski krug istomišljenika i ljudi koji su unutar nevladinog sektora;

- nedovoljna PR stručnost - stvaranjem jačih kapaciteta mogli bi se objasniti ciljevi djelovanja civilnog sektora unutar političkog diskursa, kao korektiv rada političkih stranaka;
- nejasna orijentacija u nevladinom sektoru u vezi sa pravcima i načinom djelovanja;
- nedovoljno izgrađena svijest građana o potrebi djelovanja nevladinog sektora u korigiranju i praćenju rada političkih stranaka te učestvovanju u rješavanju društvenih problema.

Zbog konfuzije koja vlada unutar nevladinog sektora, kada je u pitanju jasnije određenje prema mnogim bitnim društvenim pitanjima, pa i njihovom položaju u društvu, nevladin sektor je trenutno nesposoban da poboljša svoj imidž i kod građana promjeni sliku o sebi.

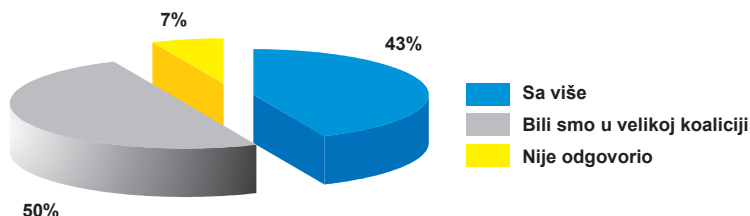
5. SARADNJA IZMEĐU NVO-A I NJIHOVA PERCEPCIJA O SAMIMA SEBI I SVOJOJ SPOSOBNOSTI

Da bi se pojačao utjecaj inicijativa nevladinog sektora, neophodna je dugoročna saradnja i koordinacija. Skoro 94% organizacija navodi da je u prethodnom periodu sarađivalo sa drugim organizacijama. Iako 86,7% anketiranih misli da imaju solidne kontakte sa drugim nevladinim organizacijama, isti broj ih smatra da bi kontakata trebalo biti i više.

Naše istraživanje pokazuje da su skoro sve anketirane NVO, na neki način, sarađivale sa drugim organizacijama. U velikim koalicijama je učestvovalo 50% ispitanih organizacija, a njih 43% nije bilo u koaliciji ali su sarađivale sa jednom ili više drugih (**Tabela 6**). Za učestvovanje u koalicijama spremno je 83% organizacija.

Tabela 6

Ako je odgovor na prethodno pitanje DA, sa koliko ste organizacija sarađivali?

Mogu se prepoznati određene prepreke koje ometaju bolju saradnju unutar nevladinog sektora. Svi sagovornici svjesni su da je jedan od problema nedostatak komunikacije unutar nevladinog sektora. Postoji rivalitet između lidera NVO-a koji je djelimično lični, a djelimično uzrokovan stalnom borbom za donatorska sredstva - koja omogućavaju daljnji rad organizacija i njihov opstanak. To je bila i jedna od prepreka koja se pojavila tokom dogovora o saradnji i nastupu nevladinog sektora u vezi sa izborima 2006. godine.

Zbog toga dolazi do apsurdne situacije. Organizacije koje su programski bliske i bolje osposobljene prisiljene su na borbu jedna s drugom, jer su sredstva i programi za koje se prijavljuju isti. Kroz razgovore smo saznali da je to bio jedan od razloga koji je bio prepreka za bolju saradnju i koordiniran nastup nevladinog sektora i uključivanje određenih organizacija u aktivnosti GROZD-a tokom predizbornog perioda, iako je to djelimično prevladano.

„Tamo gdje je tržište nestabilno, gdje vi budžet planirate prvenstveno iz sredstava stranih donatora, time vi druge vidite prvenstveno kao konkurente. S druge strane, problem je što postoje i privatni animoziteti.

...Ipak, saradnja nije tako loša. Ona je sve bolja, i bit će sve jača - obrnuto proporcionalno sredstvima koja će biti dostupna na tržištu. Kako sredstva budu manja time će se povećati uloga saradnje, partnerstva i podrške."

Jan Zlatan Kulenović, OIA

Jedna od uočenih teškoća je i nerazmjenjivanje informacija, podataka i analiza između organizacija. Razlozi su višestruki. Jednim dijelom, to je uzrokovano konkurencijom koja se stvara između organizacija za donatorska sredstva, a drugim dijelom, uzrok je i nedostatak stručnog kadra unutar organizacija.

Analize i podaci do kojih dolaze organizacije u svom radu se čuvaju kao strogo povjerljive tajne, umjesto da se dalje distribuiraju kako građanima tako i drugim nevladinim organizacijama. To je prepreka za bolju informiranost i tješnje povezivanje između organizacija. Za pozitivne efekte diseminacije informacija i analiza možemo navesti GROZD. Svoj djelimični uspjeh i utjecaj u javnosti može zahvaliti, upravo, širenju i objavljivanju informacija i analiza u javnosti. Time su organizacije unutar GROZD-a pojačale ugled kod građana, ali i unutar samog nevladinog sektora.

Jedna od prepreka za saradnju je nedovoljna osposobljenost i nedostatak sistema i ekspertize unutar samog nevladinog sektora. Vodeći ljudi nevladinih organizacija (CCI, OIA, ACIPS, CPCD) smatraju da je nedovoljna organiziranost, kao i nedostatak stručnosti, prepreka za bolju saradnju i jači nastup. To se posebno odnosi na organizirani nastup pred nosiocima političke vlasti. Premda svi pokazuju spremnost za saradnju, pitanje je koliko su određene organizacije sposobne i spremne da uđu u šire i ozbiljnije projekte.

Ilustracija 5: FRANCUSKI MODEL

Uzevši u obzir iskustva drugih demokratskih zemalja, mogu se razmotriti različiti načini vršenja pritiska na političke faktore kao i modaliteti animiranja javnosti radi podrške ciljevima koji se žele postići.

Jedan od primjera je „francuski model“. Premda vrlo politizirana nacija, sa tradicijom velikog angažmana širokih slojeva društva u političkom životu države, nevladin sektor u Francuskoj nema običaj da direktno podržava određenog kandidata ili partiju. Izuzetak su sindikati, koji su vrlo jaki i vezani, uglavnom uz određene političke partije koje otvoreno podržavaju. To ne znači da je nevladin sektor pasivan. Naprotiv, akcije koje izvede su obično velikog intenziteta i koriste široki spektar sredstava. Kampanje su usmjerene više ka kritiziranju nego ka podržavanju određenih partija i kandidata.

Jedan od načina je informiranje i kritiziranje određenih tačaka iz političkih programa stranaka ili stavova i djelovanja političara koji se vrše putem medija, kao i internet stranice koje se stvaraju isključivo u tu svrhu. Također, posebno kod poljoprivrednika i antiglobalista, česte su akcije visokog intenziteta koje se kreću u rasponu od prosipanja viškova poljoprivrednih proizvoda na glavnim trgovima većih gradova, do uništavanja polja genetski modificirane hrane, ili demon-

stracija i potpunih blokada u većim gradovima ili na važnim putnim komunikacijama. Time se dobija velika vidljivost i vrši jak pritisak na političare. Moguće je da je i to jedan od puteva ka postizanju ciljeva?!

Kao kontrast tome, naše istraživanje pokazalo je da 73% nevladinih organizacija smatra da ima dovoljne organizacijske i ljudske kapacitete da bi mogli utjecati na javnost (**Tabela 7**). Indikator apsurdne situacije unutar nevladinog sektora može se vidjeti u odgovorima na pitanja iz ankete, koji pokazuju da skoro sve organizacije (93,3%) smatraju da nisu iskoristile sve načine i modele da bi utjecale na javnost (**Tabela 8**). Pitanje koje se postavlja je: “Zašto nisu?”, ako imaju dovoljnu osposobljenost i kapacitete. Čak i dobro organizirane koalicije i organizacije, kao što je GROZD, nisu se uspjele dovoljno nametnu javnosti. Pokazalo se da političke stranke, iako su vrlo negativno percipirane kod građana, uspijevaju da svojim PR-om potisnu u stranu teme za koje i sami građani misle da su najbitnije za društvo. Možemo zaključiti da se čak i proritetne teme, općeprihvaćene i sa građanima usaglašene, ne mogu nametnuti političkim strankama kao prioriteti sve dok se ne ojačaju kapaciteti za odnose s javnošću te iskoriste svi modeli utjecaja nevladinog sektora na javnost.

Tabela 7

Da li smatrate da imate dovoljne organizacijske i ljudske kapacitete da bi ste mogli utjecati na ljudske kapacitete da bi ste mogli utjecati na javnost?

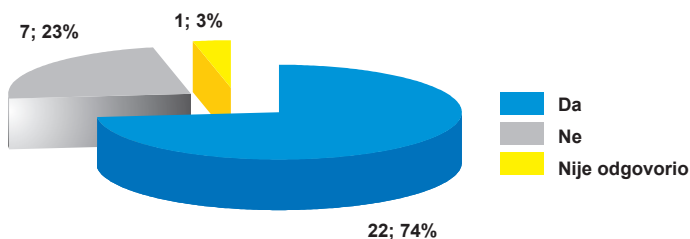
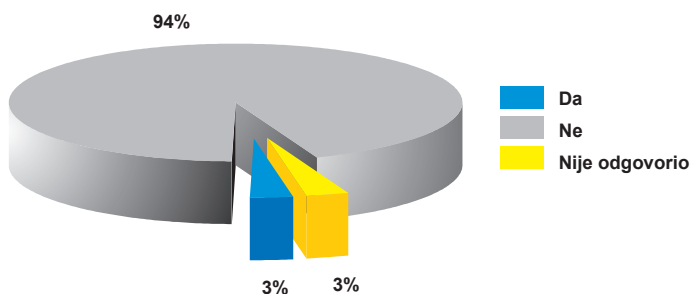

Tabela 8

Da li su iskorišteni svi načini i modeli kako bi se utjecalo na javnost

U vezi s tim, interesantno je da 90% anketiranih organizacija smatra da bi se trebali i mogli raditi zajednički politički projekti i izvan predizbornog perioda, dok na pitanje: "Da li bi NVO trebalo da imaju jasniju političku orijentaciju (tj. da otvoreno podržite političke opcije koje su svojom djelatnošću bliske ciljevima za koje se zalažu te organizacije)?", dobijamo odgovor ravnomijerno podijeljen na tri dijela. U vezi sa jasnijom političkom orijentacijom, možemo vidjeti da postoji veći strah od jasnijeg određivanja kod nevladinog sektora nego kod političkih stranaka. Prioritetnim rješavanjem uočenih prepreka bi se ojačao nevladin sektor.

6. ODNOS DONATORA I NEVLADINOG SEKTORA

Pred izbore 2006. godine, donatori su bili spremni uložiti sredstva kako bi ojačali djelovanje nevladinog sektora u predizbornom periodu. Rezultat je bio veliki broj projekata i aktivnosti. To je dugoročno promijenilo način djelovanja i prepoznatljivost nevladinog sektora.

Nevladine organizacije u velikoj mjeri ovise o politici donatora, te na taj način kreiraju i prilagođavaju planove i aktivnosti. Premda većina donatora tvrdi da preferiraju programe koje su osmislile same nevladine organizacije, koji pokazuju kreativnu sposobnost za samostalno djelovanje, naše istraživanje pokazuje da je 40% organizacija dobilo sredstva za programe koje su osmislili donatori.

Dugoročno, ovakva ovisnost je pogubna - u kontekstu stvaranja snažnih kapaciteta civilnog društva. Organizacije često nisu imale potrebe da jačaju kapacitete i šire prostor djelovanja. Mijenjanjem interesa donatora, mijenja se i struktura sektora: donatori sve više okreću fokus od lokalnih, malih projekata i koncentriraju pažnju na veće projekte koji imaju cilj da djeluju u širem društveno-ekonomskom kontekstu.

Proces diferencijacije se odvija između organizacija koje su sposobne za šire i jače djelovanje, kao i osnaživanje svojih kapaciteta te, s druge strane, onih koje će morati prestati djelovati. Zbog toga je potrebno da organizacije pojačaju pritisak, ali i uspostave saradnju sa donosiocima političkih odluka, jer oni su krajnja instanca koja svojim odlukama utječe na procese i dešavanja u državi. Ono što zabrinjava je da naše istraživanje pokazuje da skoro polovina ispitanih organizacija (46,7%) smatra da donatori preferiraju djelimično,

ili apsolutno, određene političke opcije (Tabela 9), te da 36% njih smatra da donatori uslovljavaju sredstva podrškom određenoj političkoj opciji (Tabela 10).

Tabela 9

Da li smatrate da su donatori preferirali određene političke opcije?

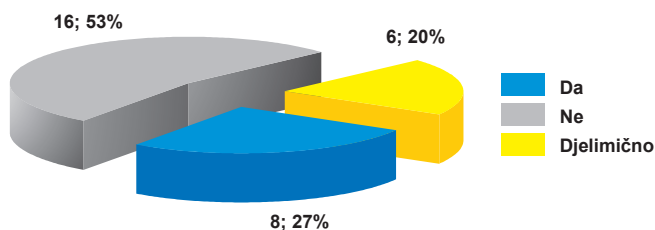
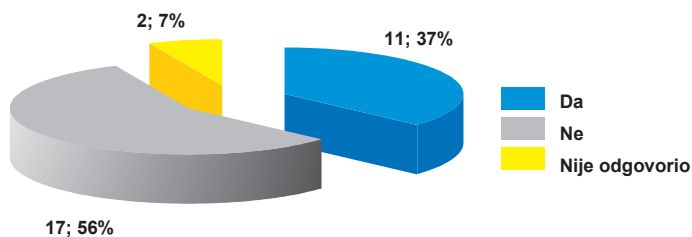

Tabela 10

Da li smatrate da donatori uslovljavaju sredstva podrškom određenoj političkoj opciji?

Na osnovu daljne analize podataka možemo zaključiti da do određene granice postoji i neiskrenost nevladinog sektora u odnosu prema donatorima. Odgovori dobijeni u anketi pokazuju da su nev-

ladine organizacije, uglavnom, realizirale svoje projekte uz pomoć stranih donatora, iako tvrde da su njihove aktivnosti bile neutralne u odnosu na bilo koju političku opciju. Postavlja se pitanje; "Kako su mogle biti neutralne, ako su dobijale sredstva od donatora za koje smatraju da su politički pristrasni, i istovremeno radile projekte koje su osmišljavali donatori (40%), a svoju djelatnost zadržale nepristrasnom?"

Događivanje obrazovnih i ljudskih kapaciteta, kao i jasnije definiranje djelovanja, jedan je od načina diferencijacije između organizacija u nevladinom sektoru. Većina stranih donatora kao jedan od kriterija postavlja to da organizacije koje će učestvovati u njihovim projektima imaju dovoljno organizacionih kapaciteta i stručnosti. To će dovesti do problema u pristupu donatorskim sredstvima za lokalne i nedovoljno osposobljene organizacije. Takva situacija će dovesti do prestanka djelovanja mnogih malih organizacija, ili do njihovog udruživanja u veće koalicije. Naše istraživanje pokazuje da postoje ohrabrujući trendovi, jer 83% anketiranih organizacija je spremno učestvovati u velikim koalicijama NVO-a. Organizacije koje ne budu sposobne, ili voljne, za ulazak u veće koalicije uglavnom će nestati.

„Dosta je uloženo na razvijanje lokalnih zajednica i tu se uspješilo. Sada se treba više posvetiti programima koji su usmjereni ka jačanju struktura na državnom nivou, i pronalaženju načina koji bi doveli do toga da dođe do konsenzusa u bitnim pitanjima za državu, kao okvir svih djelovanja. Postoji mogućnost da dođe do redefiniranja ciljeva kao i određenih kriterija za izbor partnera.”
Zlatan Burzić, IRI

Nešto više od polovine (60%) organizacija, tvrdi da su im donirana sredstva dovoljna za organizacijske aktivnosti. Svi predstavnici nevladinog

sektora smatraju da je jedan od osnovnih uslova za jačanje nevladinog sektora, kao i za omogućavanje nezavisnosti i kontinuiteta djelovanja, rješavanje problema finansiranja na institucionalnom nivou.

„Mi ćemo pokušati formirati, tzv. ‘fond za javno zagovaranje’ koji će se puniti iz budžetskih, donatorskih sredstava... On će prioritetno biti namijenjen NVO-ima za tretiranje suštinskih problema. Trenutno je porezni sistem u BiH takav da se mora platiti porez na donacije.”

Adis Arapović, CCI

„Mislim da će doći do smanjenja sredstava. Paralelno će se otvarati domaći resursi. Ali, problem je kada se otvore domaći kanali, može se desiti da nema dovoljno kvalitetnih projekata za ponuđena sredstva. Ljudi jesu informirani, ali im pasivnost kod NVO-a koje još nisu fokusirane na raspoložive domaće resurse.”

Jan Zlatan Kulenović, OIA

Naglašavaju da se to mora riješiti na takav način da se izbjegnu političke manipulacije i politička kontrola nad novcem. Jer, iako se i sada dijele značajna sredstva, oko 60 miliona KM na raznim nivoima države (što je više nego sva strana donatorska sredstva), novac se dijeli bez jasno određenih kriterija. Jasni kriteriji za raspodjelu državnih sredstava, nezavisni od političkih faktora, od ključne su važnosti.

7. ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Nemoguće je očekivati da nevladin sektor bude razvijen u državi koja ne posjeduje demokratsku tradiciju. Skoro cijeli nevladin sektor je nastao u vrijeme poslije rata, pod patronatom međunarodnih organizacija i donatora, često isključivo radi dobijanja sredstava iz fondova koji su se raspoređivali bez jasno postavljenih kriterija. Projekti su, uglavnom, bili usmjereni na razvoj u lokalnim zajednicama i rješavanje malih, specifičnih problema. Bosna i Hercegovina ima oko 9,5 hiljada registriranih NVO-a, od kojih je oko 4,5 hiljade aktivno. Kako se demokratija u BiH razvija tako se, polahko, razvija i nevladin sektor. Iako se unutar nevladinog sektora odvija diferencijacija, proces je još uvijek vrlo spor. Profesionalizira se rad i ljudski potencijal, jača ekspertni kadar, tako da se izdvajaju organizacije koje se svojom profesionalnošću mogu, i hoće, baviti ključnim pitanjima te utjecati na širem društvenom planu i djelovati na cijelom teritoriju države i prema donosiocima odluka. Na osnovu izvršene analize, a uzevši u obzir iskustva u vezi sa radom nevladinog sektora tokom i poslije izbora 2006. godine, smatramo da bi za jačanje nevladinog sektora trebalo da se poduzmu sljedeći koraci:

1. JASNIJE SE ODREDITI PREMA PROCESIMA U DRUŠTVU I POLITIČKIM SUBJEKTIMA;

- **Definirati viziju**

Utjecaj nevladinih organizacija biće marginalan sve dok ne budu imale jasnu viziju svoje uloge u društvu. Nakon godina “svaštarenja” i borbe za strana donatorska sredstva, budućnost će imati samo one organizacije koje snažno stoje iza vlastite vizije i interesnih skupina koje zastupaju. Organizacije koje budu imale snažan integritet neće morati stalno kalkilirati kako da se odrede prema društvenim procesima, već će biti stimulirane da pravilno i brzo djeluju u kontekstu svojih interesa.

- **Razviti prepoznatljiv “brand”**

S obzirom da će tržište donatorskih sredstava postati daleko konkurentnije, u interesu organizacija će biti da imaju jak i prepoznatljiv “brand”. Danas smatraju da je izgradnja “brand-a” u suprotnosti sa, još uvijek isplativom, pozicijom neutralnosti i apolitičnosti.

- **Uspostaviti partnersku saradnju sa političkim subjektima koji dijele misiju i viziju**

Ne znači da će organizacije morati dugoročno čvrsto stajati iza političkih pokreta i stranaka, no biće prisiljene imati stav u vezi sa onim politikama koje se tiču društvenih oblasti i interesnih skupina zbog kojih postoje.

2. STVARATI ADEKVATNE ORGANIZACIJSKE I LJUDSKE KAPACITETE, TE JAČATI ZAJEDNIČKU SARADNJU;

- **Specijalizacija (izgradnja i jačanje komparativnih prednosti)**

Konkurentno tržište, te ograničena sredstva, rezultirat će strateškim planiranjem ulaganja u izgradnju organizacijskih i ljudskih kapaciteta. Već sada se naziru dvije grupacije organizacija: one koje imaju jake kapacitete i mogu raditi sa širom paletom ciljeva i aktivnosti, te organizacije koje će biti fokusirane na konkretne oblasti i lokalno djelovanje. Snažnije organizacije, u tom kontekstu, mogu biti predvodnici i administratori koalicija te prikupljati financijska

sredstava, dok manje organizacije donose specifična znanja i zaštitu precizno određenih interesa i skupina.

- **Izgradnja zagovaračkih kapaciteta**

U ovom trenutku jako malo nevladinih organizacija ima utjecaj na političare, dok političke stranke ne iniciraju ovakvu vrstu kontakata. To je u suprotnosti sa praksom u razvijenim demokratijama, gdje interesne skupne lobiraju za pojedina pitanja u političkim programima i traže garanciju implementacije. Jači kapaciteti, mreže i komunikacija s javnošću, stvorili bi od nevladinog sektora bitne faktore u predizbornom periodu. U tom kontekstu, praksa "endoresementa" – odnosno, privreme podrške određenoj stranci, bila bi u potpunosti sa demokratskom praksom.

- **Djelovati na principima sinhronizacije aktivnosti**

Organizacije koje se bave koordinacijom i umrežavanjem organizacija trebalo bi da komuniciraju u vezi sa pravilnom raspodjelom oblasti u kojima će djelovati (evropska integracija, GROZD-ova platforma, kontrola parlamenata, itd.). Neophodna je jača saradnja organizacija sa preciznim fokusom na specifične probleme i oblasti (ekologija, fiskalna politika, rad sa osobama sa invaliditetom, itd.). Takve mreže međusobno bi mogle jače podržati stavove organizacija upućenih ka političkim institucijama, i dugoročno bi osnažile integritet čitavog sektora. Saradnja između organizacija mora biti stalna, radi efikasnije podjele zadataka i u svrhu jačanja nevladinog sektora.

- **Razviti dugoročnu (višegodišnju) strategiju i plan aktivnosti**

Neophodno je imati dugoročne strategije i planove aktivnosti da bi se moglo kontinuirano i ozbiljno djelovati u društvu, ali jedan od ključnih preduslova za takvo nešto je stvaranje finansijske neovisnosti i samoodrživosti.

3. ZAJEDNIČKO DJELOVANJE KA FINANSIJSKOJ ODRŽIVOSTI NEVLADINOG SEKTORA;

- **Predložiti i zahtijevati da se donese jasna zakonska odredba o finansiranju nevladinog sektora**

Finansijska ovisnost nevladinog sektora o donatorima i institucijama vlasti direktno rezultira i u političkoj ovisnosti. Prilikom značajnijeg povlačenja donatora, koje je moguće očekivati, veliki broj organizacija bi prestao da djeluje. Ta vrsta ovisnosti nevladine organizacije čini nerelevantim. Zbog toga je neophodno insistirati na donošenju zakonskih odredbi o finansiranju nevladinog sektora, s posebnim osvrtom na definiranje jasnih kriterija za dodjelu sredstava - da bi se izbjegla politička kontrola i manipulacije.

- **Insistirati na iskorištavanju domaćih finansijskih resursa i promoviranje kroz filantropiju kao alternativni izvor sredstava**

Neophodno je zahtijevati promjene u poreskoj i carinskoj politici da bi se aktivirali unutrašnji finansijski resursi koji postoje. Donošenje adekvatnih zakona, kojima bi se kroz poreske i carinske olakšice domaće firme i pojedinci stimulirali da svoja sredstva namijene radu nevladinih organizacija, uveliko bi pomoglo razvijanju i radu nevladinog sektora kao i kreiranju svijesti o društvenoj odgovornosti, te time i razvoju i stvaranju civilnog društva u BiH.

- **Osigurati finansijsku neovisnost**

4. USAGLAŠAVANJE POTREBA SA DONATORIMA;

- ***Osigurati institucionalnu podršku, da bi se izbjegla ovisnost o finansijskim sredstvima iz projekata***

Projekti moraju početi razvijati preduslove za drugačiji način finansiranja sektora, te skupa sa istaknutijim organizacijama lobirati od institucija vlasti za transparentnije i kvalitetnije finansiranje ovog sektora. Samo finansijski stabilne organizacije mogu biti agenti promjena, a dugoročno - učesnici u demokratskom životu društva.

- ***Pripremiti tranziciju unutar nevladinog sektora***

Neophodno je da nevladin sektor ukaže na svoje potrebe donatorima, te zajedno s njima pripremi teren za tranziciju ka jasnijim odnosima unutar nevladinog sektora. Donatori često dupliciraju projekte, pa je očigledan nedostatak komunikacije između njihovih institucija.

5. IZGRADNJA PR MEHANIZAMA;

- ***Razvijati PR ekspertizu***

Od većine organizacija bi bilo nerealno očekivati da mogu sebi priuštiti luksuz za PR menadžment. Donatori i veće organizacije trebalo bi da ponude rješenja kao što su dodatni treninzi, PR mreže, dijeljenje kontakata sa medijima. Dodatni problem je u tome da će rast konkurencije na tržištu dugoročno smanjivati mogućnosti ovakve vrste saradnje, jer je PR jedna od ključnih funkcija u procesu prikupljanja sredstava.

6. OTVARANJE PREMA GRAĐANIMA;

- ***Otvoriti se prema građanima, tražeći u njima partnere za saradnju i djelovanje***

Većina organizacija nema niti administrativne niti financijske kapacitete za komunikaciju s javnošću. Evidentan je nedostatak ekspertize u ovoj oblasti. Kao rezultat toga, stvara se pogrešna percepcija koja negativno utječe na povjerenje javnosti u odnosu na cijeli nevladin sektor.

- ***Stvoriti atmosferu da građani shvate da su nevladine organizacije mehanizam preko kojih će ostvarivati lične i kolektivne interese.***

Objavljivanje publikacije finansijski podržao:
The International Republican Institute

Stavovi izneseni u publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove donatora.

ACIPS
Association Alumni of the Centre for
Interdisciplinary Postgraduate Studies